

Vertimas raštu Komisijoje: padėtis praėjus dvejiems metams po plėtros

Europos Sąjunga (ES), vienijanti 25 valstybes nares, jau dvejus metus dirba 20 oficialių kalbų. Ji taip pat rengiasi 2007 m. priimti naujas nares ir imti vartoti naujas kalbas. Kitos tokios daugiakalbės struktūros pasaulyje nėra. Daugiakalbystė yra Europos integracijos pagrindas, nes ji įtvirtina piliečių teises ir Sąjungos teisėtumą. Sąjunga leidžia teisės aktus, kurie yra tiesiogiai privalomi piliečiams ir bendrovėms. Kad būtų tinkamai laikomasi ES politikos krypties ir įvyktų realūs pokyčiai, teisės aktus reikia suprasti. Prie viso šito prisideda galimybė vartoti kalbas. Sąjungoje visi taip pat turi teisę ir yra skatinami prisidėti prie jos kūrimo. Ir visi turi turėti galimybę tai daryti savo gimtąja kalba. Devynių naujų oficialių kalbų – čekų, estų, latvių, lietuvių, lenkų, maltiečių, slovakų, slovėnų ir vengrų – įsiliejimas į sistemą vienu kartu 2004 m. gegužės mėn. Komisijai buvo precedento neturintis įvykis, ir kalbų tarnybos, kad susidorotų su iškilusiais uždaviniais, turėjo imtis kai kurių naujoviškų priemonių. Po įvykusios plėtros, praėjus daugiau kaip pusei pereinamojo laikotarpio ir atsiradus galimybei artimiausioje ateityje įstoti naujoms valstybėms, būtų pats tinkamiausias laikas apžvelgti susidariusią padėtį.

1. Kas už ką atsako ES institucijose verčiant raštu?

Kiekviena institucija (Komisija, Taryba, Europos Parlamentas, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, Regionų komitetas, Teisingumo Teismas, Audito Rūmai) turi savo vertimo tarnybą, kuri atsako už tos institucijos parengtų dokumentų vertimą.

Komisijai tenka pagrindinis vertimo darbas, nes jai priklauso „teisė inicijuoti“ Bendrijos teisės aktus ir ji vykdo priežiūros funkcijas.

Komisijos Vertimo raštu generalinis direktoratas (VGD) yra tarnyba, kurioje dirba apie 2200 darbuotojų. Svarbiausia jų užduotis – tenkinti Komisijos vertimo ir kalbos konsultacijų poreikius, susijusius su visų rūšių **rašytine komunikacija, taip pat interneto tekstais**, skatinti bei įtvirtinti Europos Sąjungoje daugiakalbystę ir priartinti Sąjungos politikos kryptis prie piliečių, kartu skatinant teisėtumą, skaidrumą ir veiksmingumą.

Valstybei įstojus į ES, galiojančius ES teisės aktus – Bendrijos teisyną (*acquis communautaire*), t. y. apie 90 000 puslapių, susidedančių iš Sutarčių ir antrinės teisės aktų, priimtų iki valstybės įstojimo dienos, reikia išversti į tos valstybės kalbą. Už šį darbą atsako šalies vyriausybė, o Bendrijos institucijos yra atsakingos už išverstų tekstų galutinį patvirtinimą ir paskelbimą specialiaame *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* numeryje.

Komisija paprastai remia besirengiančias įstoti šalis ir priima laikinuosius stažuotojus, teikia konsultacijas dėl poreikių mokytį vertėjus ir terminijos išteklių kaupimo.

2. Kaip veikia Vertimo raštu generalinis direktoratas (VGD)?

VGD yra įsikūręs Briuselyje; šiuo metu pusė jo darbuotojų dirba Briuselyje, kita pusė – Liuksemburge. Kai kurie vertėjai dirba daugelyje valstybių narių atstovybių įsikūrusiuose VGD biuruose.

Dėl organizacinių priežasčių VGD struktūra yra pagrįsta skirstymu pagal kalbas – visos oficialios kalbos turi savo departamentą. Kalbų departamentai susideda iš skyrių, kurie specializuojasi tam tikrose srityse. Skyriuose yra vidutiniškai 20 vertėjų.

Departamento vertėjai specializuojasi versdami Europos Komisijos politikos konkrečios srities dokumentus: žemės ūkio, konkurencijos, finansų ir pinigų reikalų, švietimo ir kultūros, užimtumo, energetikos, aplinkos, išorės santykių, regioninės politikos ir daugelio kitų.

Be konkrečių kalbų departamentų, VGD dabar turi daugiakalbį skyrių, kuris verčia interneto tekstus. Tai reiškia, kad piliečiai greitai galės svarbiausią informaciją apie ES veiklą oficialiomis kalbomis sužinoti internetu.

3. Kokia padėtis yra praėjus dvejiems metams po paskutinės plėtros?

Įdarbinimas

Devynių naujų kalbų VGD vertėjai dirba Liuksemburge ir valstybių narių sostinėse esančiuose biuruose.

Iki 2006 m. balandžio mėn. pabaigos VGD buvo įdarbinta **473 visą darbo dieną dirbantys vertėjai**. Tai sudaro **94 %** kiekvienos kalbos bendro vertėjų skaičiaus. Tačiau daugiau kaip du trečdaliai vertėjų dirba pagal laikinąsias darbo sutartis, o įdarbinimas vyksta toliau.

Šioje lentelėje yra apibendrinta dabartinė padėtis (suskirstyta pagal kalbas).

Dirbantys vertėjai (Liuksemburge ir biuruose valstybių narių sostinėse) (2006 m. balandžio 1 d.)

Departamentas	CS	ET	HU	LT	LV	MT	PL	SK	SL	Iš viso
Skaičius	46	60	53	64	53	30	58	55	54	473

Be to, VGD turėjo teisę papildomai įdarbinti naujųjų valstybių narių vertėjų, kurie yra **komandiruoti nacionaliniai ekspertai**, paskirti konkrečiam laikotarpiui. 2004 m. paskelbus konkursą buvo įdarbinti 8 nacionaliniai ekspertai. 2005 m. paskelbus naują konkursą buvo pateikti 7 prašymai.

Pagalbinio personalo (27) dar trūksta, palyginti su tuo, kad numatyta jo turėti 126 darbuotojus (iki 2006 m. pabaigos). Todėl 2006 m. viduryje planuojama surengti naują tarpinstitucinį konkursą pagalbiniam personalui. Taip pat vyksta vadovaujančiojo personalo įdarbinimas.

VGD taip pat siunčia dokumentus versti **laisvai samdomiems vertėjams ir vertimo agentūroms**, atrinktiems 2003 m. paskelbtame konkurse. 2004 m. prisijungusių devynių kalbų sąrašuose yra apie 200 rangovų.

Iki 2006 m. numatyta baigti formuoti devynių naujų kalbų vertimo išteklius.

Vertimo apimtys

2005 m. bendra VGD atliktų vertimų apimtis – **1 324 231 puslapis (kartu paėmus visas oficialias kalbas).**

Per visus pirmuosius veiklos metus vertimo į devynias kalbas bendra apimtis – **455 232 puslapiai (2005 m.).**¹ Į kiekvieną iš šių kalbų buvo išversta apie 52 700 puslapių, išskyrus maltiečių kalbą – į ją buvo išversta apie 33 500 puslapių². Įtvirtintas reikalavimas, kad visi ES teisės aktai *Oficialiajame leidinyje* būtų skelbiami visomis 20 oficialių kalbų, buvo įvykdytas nuo įstojimo dienos, padarius iš anksto sutartą išimtį maltiečių kalbai.

Poreikio valdymas

2004 m. gegužės mėn. Komisija ėmėsi praktinių žingsnių, vienas jų – norint išspręsti su devynių naujų kalbų vartojimu susijusius klausimus, buvo pradėta taikyti poreikio valdymo strategija.

Pirma, Komisijos departamentams buvo nurodyta rengti **trumpesnius dokumentus**, kad jų standartinė apimtis būtų ne didesnė kaip 15 puslapių (komunikatų ir aiškinamųjų dokumentų), nors vidutinė dokumento apimtis iki įstojimo buvo 37 puslapiai. Ši tekstų supaprastinimo priemonė taip pat buvo pradėta taikyti norint pagerinti bendravimą su piliečiais.

Antra, buvo nustatyti verstinų dokumentų **prioritetai**. Pirmiausia verčiami dokumentai, kuriuos išversti Komisija yra teisiškai ar politiškai įsipareigojusi. Tai yra vieši pranešimai Europos piliečiams ir bendrovėms, tik Komisijos aktai, visi pasiūlymai dėl teisės aktų ir visi sprendimai, susiję su bendrovių susijungimais, valstybės pagalba ir konkurencija.

2005 m. liepos mėn., praėjus 15 veiklos mėnesių, buvo peržiūrėta poreikio valdymo strategija siekiant įvertinti jos veikimą ir padaryti išvadą, ypač atsižvelgiant į tai, kad ateityje bus imta vartoti naujas oficialias kalbas. Peržiūra parodė, kad strategija padėjo Komisijai įgyvendinti Sutartyje numatytus su vertimu susijusius teisinius įsipareigojimus. Komisija nusprendė **kiek pakeistą strategiją ir toliau taikyti**, bent jau iki 2006 m. pabaigos.

Kokybės užtikrinimas

VGD taiko kokybės užtikrinimo sistemą, grindžiamą dokumentų klasifikavimu pagal kategorijas. Visi spausdinti skirti vertimai – nesvarbu, ar juos verčia Komisijos vertėjai, ar samdomi išorės vertėjai, – visuomet yra redaguojami. Susipažinti ar suprasti skirti vertimai tikrinami tik jei tai būtina.

Terminijos nuoseklumas užtikrinamas naudojant vertimo atmintis ir su Komisija susijusios pagrindinės terminologijos duomenų bazes. Dešimčia ES kalbų ir numatytomis naujosiomis kalbomis šie ištekliai buvo pradėti kaupti verčiant Bendrijos teisyną. Prieš plėtrą teikta VGD pagalba tęsiant šį darbą teikiama ir toliau.

¹ Komisijoje standartinį puslapį sudaro 1500 ženklų be tarpų.

² 2004 m. gegužės 1 d. **Maltos institucijų prašymu** Taryba patvirtino **leidžiančią nukrypti nuostatą**. Ja vadovaujantis nuo 2004 m. gegužės 1 d. trejus metus Europos Sąjunga *Oficialiajame leidinyje* neprivalo skelbti visų teisės aktų maltiečių kalba.

Mokymas

VGD mokymo politika atsižvelgiant į plėtrą yra dvejopa: kad sukurtų pajėgumus versti iš naujų kalbų į senąsias ES kalbas, VGD savo darbuotojams siūlo mokymo kursus. Pavyzdžiui, mokytis dešimties ES kalbų buvo pradėta jau 1998 m. 2006 m. balandžio mėn. įvairių kalbų departamentų **88** vertėjai mokėsi šių kalbų. **111** vertėjų jas išmoko pakankamai gerai ir jau dirba jomis. Be to, **79** vertėjai pradėjo mokytis bulgarų, rumunų, kroatų ir turkų kalbų, kad pasirengtų kitiems plėtros etapams. Šiandien **27** vertėjai tas kalbas jau moka.

Naujų kalbų vertėjams VGD siūlo populiariausių kalbų (paprastai anglų ar prancūzų) mokymo kursus, informacinių technologijų aplinkos ir VGD vertimo priemonių, taip pat Komisijai svarbių sričių teminius kursus.

4. Kaip Europos Komisija rengiasi imti vartoti naujas kalbas?

Bulgarų ir rumunų kalbos

Norėdamas užtikrinti gerą pasirengimą dirbti naujomis kalbomis, VGD sudarė **darbo grupę „Plėtra 2007“**.

2005 m. vasario mėn. VGD Bukarešte ir Sofijoje surengė **kalbiniam pasirengimui skirtus** susitikimus su nacionalinių institucijų atstovais, vertimo koordinavimo skyriais, atsakingais už Bendrijos teisyno vertimą į rumunų ir bulgarų kalbas iki įstojimo dienos, su universitetais, rengiančiais profesionalius vertėjus, ir su profesionaliomis kalbininkų asociacijomis.

2005 m. Bukarešte ir Sofijoje Komisijos delegacijose buvo atidaryti VGD biurai.

2006 m. sausio mėn. atvyko pirmieji **20 rumunų ir 16 bulgarų vertėjų**. Juos VGD įdarbino dirbti pagal sutartis, kad būtų galima parengti vertimo infrastruktūrą ir priemones. **Galutinis tikslas – įdarbinti 60 kiekvienos kalbos vertėjų**. Siekiama tų kalbų paslaugas nuo įstojimo dienos teikti tokio pat lygio, kaip ir devyniomis kalbomis, kuriomis pradėta dirbti 2004 m.

2005 m. buvo paskelbtas **tarpinstitucinis įdarbinimo konkursas** nuolatiniams pareigūnams. Testų raštu rezultatai paaiškės liepos mėn. pabaigoje, ir tikimasi, kad rezerviniai sąrašai bus paskelbti 2007 m. sausio mėn.

Surengus **pagalbinio personalo** atranką buvo sudaryti aštuonių rumunų ir aštuonių bulgarų asistentų rezerviniai sąrašai. 2006 m. pabaigoje numatoma įdarbinti tuose sąrašuose įrašytus darbuotojus.

Airių kalba

2005 m. birželio mėn. priimtu Tarybos reglamentu airių kalbai buvo suteiktas ES oficialios kalbos statusas. Versti iš airių kalbos ir į airių kalbą praktiškai bus pradėta 2007 m. sausio 1 d., kai reglamentas įsigalios. Tačiau dėl **leidžiančios nukrypti nuostatos**, panašios į tą, kurios prašė Maltos institucijos, pereinamuoju penkerių metų laikotarpiu ne visi teisės aktai bus verčiami į airių kalbą. **Bus verčiami tik Europos Parlamento bei Tarybos bendrai priimami reglamentai ir susirašinėjimas su piliečiais.**

VGD įkūrė **airių kalbos vertimo skyrių**. 2006 m. vasarą bus paskelbtas tarpinstitucinis **įdarbinimo konkursas**.

Ispanijos regionų kalbos

2005 m. gruodžio mėn. Komisija sudarė administracinį susitarimą su Ispanija dėl Baskijos, Katalonijos ir Galisijos regionų kalbų vartojimo Komisijoje. Susitarimas grindžiamas 2005 m. birželio mėn. Tarybos priimtomis išvadomis, leidžiančiomis ES institucijose vartoti regionų kalbas, kurios turi oficialių kalbų statusą valstybės narės teritorijos dalyje. **Ispanijos vyriausybė paskyrė instituciją**, atsakingą už vertimą iš šių trijų kalbų į ispanų kalbą ir atvirkščiai.

5. Kiek Bendrijos teisyno liko versti ir kokia yra dabartinė padėtis?

Už teisyno vertimą į bulgarų ir rumunų kalbas iki stojimo yra atsakingi atitinkamų šalių vertimo koordinavimo skyriai. Patvirtinti tekstai, kuriuos patikrina Komisijos, Tarybos ir Europos Parlamento teisės tarnybos, bus siunčiami į Oficialiųjų leidinių biurą ir parengti bus spausdinami *Oficialiojo leidinio* specialiame numeryje.

Šiandien vidutiniškai mažiau nei **50 %** teisyną sudarančių **dokumentų** bulgarų ir rumunų kalbomis yra patvirtinta.

Kol jie bus paskelbti *Oficialiajame leidinyje*, su patvirtintais teksta elektronine forma galima susipažinti ES teisės duomenų bazėje *Eur-Lex*. Šiuos tekstus autentikavo Tarybos ir Komisijos redaktoriai teisininkai.

Pirminė teisė į **airių** kalbą buvo išversta 1973 m., kai šalis įstojo į ES. Už likusios teisyno dalies vertimą į airių kalbą yra atsakinga Airijos vyriausybė.

6. Kiek vertimas atsieina ES biudžetui?

2003 m. prieš plėtrą ir kai gyventojų buvo 379 mln., visų ES institucijų vertimo išlaidos buvo **541 mln. eurų** per metus. VGD vertimai kainavo 230 mln. eurų. Atitinkamos išlaidos kiekvienam piliečiui buvo 1,45 euro (visos institucijos) ir 0,60 euro (tik Komisijos) per metus.

2006 m. pabaigoje, kuri sutampa su 2004 m. plėtros pereinamojo laikotarpio pabaiga, esant 453 mln. gyventojų numatoma, kad visų institucijų vertimo išlaidos išnaudojant visus pajėgumus bus apie **800 mln. eurų** per metus, iš jų **300 mln.** eurų – VGD. Kiekvienam piliečiui tai sudaro atitinkamai apie 1,76 ir 0,66 euro per metus.

Vertimo išlaidas sudaro atlyginimai, socialinis draudimas, pridėtinės išlaidos, išorės vertimo ir einamosios išlaidos, tačiau į šias išlaidas neįeina išlaidos, kurias valstybės narės patiria, be kita ko, rengdamos vertėjus arba versdamos teisyną.

Tikimasi, kad airių kalbai tapus oficialia kalba ir Bulgarijai bei Rumunijai **2007 m. sausio 1 d.** įstojus į ES, visų institucijų vertimo išlaidos padidės **apie 30 mln. eurų**.

Apie tai plačiau:

http://europa.eu.int/comm/dgs/translation/index_en.htm

http://www.europa.eu.int/comm/education/policies/lang/languages/index_en.html